

**Het Pestprotocol**  
**informatie over (ons beleid tegen) pesten voor**  
**leerkrachten, ouders en leerlingen**

**o.b.s. Prins Willem Alexander**



- |  |         |
|--|---------|
| 1. Vooraf  | blz. 3  |
| 2. Pesten  | blz. 4  |
| 2.1 Wat is pesten?                                 |         |
| 2.2 Hoe wordt er gepest?                           |         |
| 2.3 De rollen bij pesten                           |         |
| 2.4 Het aanpakken van pesten                       |         |
| 3. Het aanpakken van pesten                        | blz. 9  |
| 3.1 De vijfsporenaanpak                            |         |
| 3.2 Preventieve maatregelen                        |         |
| 4. Het stappenplan na een melding van pesten       | blz. 14 |
| 4.1 Het stappenplan                                |         |
| 5. Ontwikkelingen                                  | blz. 17 |
| 5.1 Nieuwe methode/ werkwijze: Sociaal emotioneel  |         |
| 5.2 Zand erover!                                   |         |
| 6. Bijlagen  | blz. 19 |
| 1 Wat kunnen ouders doen?                          |         |
| 2 Te verwachten problemen bij de aanpak van pesten |         |
| 3 Wat als de school er niet uitkomt?               |         |
| 4 Protocol cyberpesten                             |         |
| 5 Protocol gele en rode kaarten                    |         |

## 1. Vooraf

Op de Prins Willem Alexander school willen we de kinderen een veilig pedagogisch klimaat bieden, een omgeving waarin zij zich op een prettige en positieve wijze kunnen ontwikkelen. De leerkrachten willen deze ontwikkeling bevorderen door het scheppen van een veilig klimaat in en om de school en een prettige werksfeer in de klas. In veruit de meeste gevallen lukt dit door (on) geschreven regels van het 'hoe gaan we met elkaar om' aan te bieden en deze te onderhouden

Dit leerproces verloopt meestal vanzelf goed, maar het kan ook voorkomen dat een kind systematisch door andere kinderen wordt gepest. Dan kan een kind zodanig in de knoop komen, dat de regels van de leerkracht niet meer in voldoende mate de veiligheid bieden of garanderen en daarmee de gewenste ontwikkeling onderbreken. Het is in dat geval van groot belang dat de leerkracht onder ogen ziet, dat er een (ernstig) probleem in de groep is.

In een klimaat waarin het pesten gedoogd wordt, wordt de veiligheid ernstig aangetast.

Dit betekent dat wij als school pesten als ongewenst gedrag moeten beschouwen en bereid moeten zijn alles in het werk te stellen om pestgedrag aan te pakken. Daarom hebben wij een pestprotocol opgesteld. Hierin staat beschreven wat pesten is, wat wij als school er aan doen en hoe u als ouder ermee kunt omgaan. Dit pestprotocol<sup>1</sup> ligt bij de directie en is ter inzage voor iedereen.

## **2. Pesten**

2.1 Wat is pesten?

2.2 Hoe wordt er gepest?

2.3 De rollen bij pesten

2.4 Signalen van pesten

2.5 Gevolgen van pesten

## 2.1 Wat is pesten?

Iemand op het schoolplein een stevige duw geven kan plagen zijn, maar het kan net zo goed gaan om echt pestgedrag. We spreken van plagen wanneer kinderen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het vertoonde gedrag een uitnodigend karakter heeft om iets terug te doen vanuit een veilige sfeer. Het gaat dan om een prikkelend spelletje, dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren.

Er is zelfs sprake van een pedagogische waarde: door elkaar eens uit te dagen leren kinderen goed om te gaan met allerlei conflicten. Dat is een vaardigheid die later in hun leven van pas komt bij conflicthantering, waar iedereen in zijn leven mee te maken krijgt.

We spreken van pestgedrag als het slachtoffer zich ongelukkig voelt omdat hij of zij stelselmatig en opzettelijk geconfronteerd wordt met vervelend of agressief gedrag, of buitengesloten wordt van de sociale groep. De inzet van het pestgedrag is altijd macht door intimidatie en het heeft de bedoeling om schade toe te brengen. Bij echt pestgedrag zien we ook altijd een vaste rolverdeling terug bij de betrokkenen. De belangrijkste eigenschappen van pestgedrag zijn dus het opzettelijke, het bedreigende, het systematische en het rolvaste karakter, binnen een ongelijke machtsverhouding.

## 2.2 Hoe wordt er gepest?

- Verbale pesterijen=iemand uitschelden, bijnamen geven, belachelijk maken en uitlachen, vernederen, roddelen, gemene briefjes geven, bedreigen of vervelende opmerkingen maken zoals: "Doe niet zo dom, sukkel".
- Sociale pesterijen=iemand buitensluiten door hem of haar niet mee te laten spelen, of door hem of haar niet mee te laten werken in een groepje
- Mentale pesterijen=iemand bedreigen of dingen laten doen die hij of zij zelf niet wil. Dit soort pesterijen vindt vaak na schooltijd plaats.
- Fysieke pesterijen=trekken, duwen, iemand opzettelijk pijn doen door te slaan, te schoppen of door ander lichamelijk geweld, of iemand achterna lopen, insluiten of opsluiten.
- Materiële pesterijen=iemands spullen stelen, beschadigen of verstoppen.

- Digitale pesterijen= iemand op internet "zwart" maken of uitschelden of bedreigen via e-mail of telefoon. Dit cyberpesten is een relatief nieuw fenomeen en voor ouders vaak heel ongrijpbaar. Om goed om te gaan met cyberpesten, is het belangrijk dat u weet hoe bijvoorbeeld de sociale media werken en wat kinderen doen op internet. Zie bijlage 'Cyberpesten'
- Overige manieren= buitensluiten bij het spelen of kletsen, vrienden of vriendinnen 'afpakken'

Jongens die pesten vallen vaak meer op dan meisjes die dat doen. Meisjes hebben vaak een manier van pesten die minder opvallend is. Zij gebruiken minder zichtbare manieren, zoals bijvoorbeeld roddelen of het 'afpakken' van vriendinnen

### 2.3 De rollen bij pesten

Bij pesten zien we verschillende rollen, de bekendste zijn de rollen van pester en gepeste. Minder bekend zijn de rollen die de omstanders innemen. Deze omstanders hebben vaak zonder dat zij het zich bewust zijn, invloed op het pesten.

- De Pester  
Is vaak onzeker en wil graag aardig en stoer gevonden worden. Denkt door te pesten dat iedereen hem/haar grappig vindt.
- De Gepeste  
Voelt zich vaak verdrietig en eenzaam. Durft vaak niets terug te doen of het te vertellen, is bang dan nog meer gepest te worden.
- De Meepester  
Doet mee met pesten, denkt dat hij/zij er dan bij hoort.  
Is bang om zelf gepest te worden.
- De Helper  
Neemt het op voor de gepeste. Vindt het niet goed dat er gepest wordt en is niet bang voor de pester. Helpt graag en is daarom vaak populair.
- De Stiekemer  
Vindt het goed dat er gepest wordt, maar bemoeit zich er niet mee. Is bang om zelf gepest te worden. Roept anderen erbij om het pesten te steunen.
- De Buitenstaander  
Denkt dat er in de klas niet gepest wordt en het kan hem/haar ook niets schelen. Zolang hij/zij er zelf maar geen last van heeft.
- De Stille  
Bemoeit zich er niet mee. Vindt het pesten wel gemeen, maar durft niets te doen of te zeggen, is bang zelf gepest te worden.

## 2.4 Signalen van pesten

Omdat leerlingen in veel gevallen niet vertellen dat ze worden gepest kan uit indirecte signalen worden afgeleid of leerlingen worden gepest.

Dit kunnen signalen zijn:

- opvallend vaak blauwe plekken
- ineens vaak spullen die "kapot" gaan
- lijken geen vrienden te hebben, zijn vaak alleen
- worden als laatste gekozen
- geen zin om naar school te gaan
- klampen zich vast aan de leerkracht
- komen angstig en onzeker over
- maken een sombere indruk
- vertonen teruggetrokken gedrag
- huilen veel
- ineens concentratie problemen
- verminderde schoolresultaten
- ineens overdreven clownesk gedrag
- afkoopgedrag; met geld/snoep of het maken van huiswerk voor anderen

Andere kinderen uit jouw klas kunnen ook signalen geven dat een kind gepest wordt. Ze vertellen bijvoorbeeld dat een kind zit te huilen, niet mee mag doen of altijd alleen staat in de pauze.

Enkele signalen waaraan een ouder kan zien of haar/ zijn kind gepest wordt.

Het kind:

- wil niet meer naar school
- vertelt niets meer over school
- heeft geen vrienden op school en is meestal alleen.
- haalt slechtere resultaten op school dan vroeger
- is vaak dingen kwijt of komt met kapotte dingen thuis.
- klaagt vaak over hoofd- of buikpijn.
- heeft blauwe plekken op zijn/haar lichaam
- wil niet gaan slapen, wordt veel wakker of heeft nachtmerries.
- heeft een kleinerende bijnaam.
- wil niet meer buiten spelen.
- wil plotseling naar school gebracht worden, of durft niet meer alleen de deur uit.
- wil bepaalde kleding niet meer aan.
- is thuis prikkelbaar, boos of verdrietig
- is somber en/of teruggetrokken
- gedraagt zich opeens aanhankelijker

- maakt een bange indruk
- heeft plotselinge stemmingswisselingen  
krijgt concentratieproblemen en haalt plotseling slechtere cijfers op school.
- gaat zelf pesten, bijvoorbeeld broers of zussen.

Deze signalen kunnen ook op andere problemen wijzen, maar vaak is er dan wel iets aan de hand. Zeker als het gedrag van het kind plotseling verandert. Het is van belang dat als de signalen langer aanhouden de ouder contact opneemt met de leerkracht.

## 2.5 Gevolgen van pesten

Pesten heeft gevolgen voor de pester, de gepeste en voor de rest van de klas.

Gevolgen voor de gepeste:

- Minderwaardigheidsgevoel. Kinderen kunnen het gevoel hebben dat ze niets goed doen.
- Kinderen die gepest zijn voelen zich soms heel alleen.
- Het gaat minder goed op school.
- Gepeste kinderen zijn soms bang om naar school te gaan. Ze gaan liever niet naar school.
- Gepeste kinderen zijn soms bang om nieuwe vrienden te maken.
- Kinderen die gepest zijn kunnen niet goed meer slapen omdat ze liggen te piekeren over het pesten.
- Ze voelen zich heel somber.
- Gepeste kinderen gaan op den duur geloven wat de pesters over ze zeggen.

Gevolgen voor de pester (bron: Nederlands jeugd Instituut):

- Pesters lijken populair, maar zijn het niet . Klasgenoten bewonderen ze, maar zijn tegelijkertijd bang voor ze.
- Ontwikkelen van onaangepaste gedragspatronen; hij of zij leert dat je doelen kan bereiken, zonder op een sociale manier met anderen te onderhandelen.
- Grotere kans om in de adolescentie in aanraking te komen met de politie en meer alcohol te drinken
- Jongens zijn later vaker bij vechtpartijen betrokken.
- Meisjes raken later vaker betrokken bij huiselijk geweld en worden vaker tienermoeder.
- Hun kinderen vertonen later ook weer vaker problematisch gedrag.



Gevolgen voor de rest van de klas:

- Er heerst een ongezellige en onveilige sfeer in de klas.
- Sommige klasgenoten halen slechtere cijfers omdat ze het niet leuk meer vinden in de klas.
- Klasgenoten voelen zich schuldig. Ze vinden dat ze iets tegen het pesten zouden moeten doen, maar durven dit niet omdat ze bang zijn zelf gepest te worden.
- Ze krijgen de boodschap dat toeschouwers niet ingrijpen, slachtoffers verdienen wat ze krijgen, macht belangrijker is dan rechtvaardigheid en dat volwassenen niet goed voor kinderen zorgen (Nederlands Jeugdinstituut).



### **3. Het aanpakken van pesten**

- 3.1 Preventieve maatregelen
- 3.2 De vijfsporenaanpak

### 3.1 Preventieve maatregelen

- Op onze school hebben wij voor iedereen duidelijke schoolregels (omgangsregels):  
Onze schoolregels op de PWA school:
  1. Pesten is nooit goed. Zorg dan dat je aardig doet!
  2. Met lachen is nikt mis, zolang het maar niet om een ander is!
  3. Samen spelen, samen delen, elkaar niet vervelen!
  4. Slaan of schoppen? Daar moet je snel mee stoppen!
  5. Als de ander praat ben je stil. Dan hoor je wat die zeggen wil!
  6. Ik, jij, hij of zij....Iedereen hoort erbij!
  7. Rennen doe je op het schoolplein. Binnen moet je rustig zijn!
  8. Alle dingen hebben een doel. Kapotmaken is niet cool!
- De schoolregels zijn zichtbaar in de hal van de school en in de klas opgehangen.
- Met de klassenvergaderingen uit de methode Goed van Start stellen de kinderen met en in hun eigen groep, in overleg met de leerkracht, klassenregels op. Deze geven een aanvulling op de vastgestelde schoolregels.
- De klassenregels zijn zichtbaar in de klas opgehangen, op het SEO-bord.
- Aan het begin van elk schooljaar wordt er extra aandacht besteed aan de schoolregels, klassenregels en aan het pestprotocol.
- Op onze school staat elke schoolregel 4 weken centraal. De SEO werkgroep zorgt voor actuele lessen, voor in de klas. De werkgroep Ouderbetrokkenheid zorgt voor bijpassende lessen voor thuis, de HECHT-opdrachten. Hierdoor leven de schoolregels onder de kinderen, het team en bij de ouders
- Alle leerkrachten en kinderen zijn verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep; een medeleerling kan dus ook het pestprobleem bij de leerkracht aankaarten, dit wordt dan niet opgevat als klikken.
- Het goede voorbeeld van leerkrachten en ouders is van groot belang.
- Leerkrachten mogen ook kinderen uit andere groepen aanspreken op hun gedrag.
- Op onze school hanteren wij de "gele" en de "rode" kaart. Als een kind zich niet houdt aan de regels, kan hij/zij een gele kaart krijgen. De IB-er wordt op de hoogte gebracht, de ouders worden gebeld en de kaart gaat mee naar huis. Hij wordt ondertekend door ouder/verzorger weer ingeleverd bij de klassenleerkracht. Na drie gele kaarten, krijgt het kind, na overleg met de IB-er, een rode kaart. Een gesprek met de ouders is noodzakelijk. Voor verdere uitleg zie protocol 'gele en rode kaarten'.
- Wij maken vanaf groep 3 gebruik van Viseon, een leerlingvolgsysteem voor de sociaal emotionele ontwikkeling van een kind. De IB-er bespreekt de resultaten met de leerkracht. Resultaten die erop wijzen dat een leerling niet lekker in zijn vel zit kunnen aanleiding zijn voor verdere stappen.  
In de groepen 3 en 4 vult alleen de leerkracht de vragenlijst in. In de groepen 5 t/m 8 vullen ook de leerlingen de lijst in.

- Alle incidenten worden zorgvuldig gedocumenteerd in Esis (door de leerkracht).
- Antipest-coördinatoren:  
Op onze school hebben wij twee anti-pestcoördinatoren. Dit zijn Rochelle Korteweg en Joyce Mouthaan. Zij hebben de volgende taken:
  - Ze zijn verantwoordelijk voor het anti-pestbeleid binnen onze school.
  - Ze zijn er verantwoordelijk voor dat alle direct betrokken partijen kennis hebben van het anti-pestprotocol. Ze zullen ervoor zorgen dat het anti-pestprotocol binnen de school regelmatig onder de aandacht wordt gebracht en 'leeft' binnen onze school.
  - De leerkracht is het eerste en vaste aanspreekpunt wanneer er sprake is van pesten. De anti-pest coördinator komt in beeld wanneer ingezette interventies niet het gewenste resultaat opleveren. Zowel leerlingen, als ouders/ verzorgers en collega's kunnen een beroep op de antipest-coördinatoren doen. Zij zullen samen met de betreffende leerling(en), de betreffende ouders/verzorgers en de betreffende leerkracht(en) het pestprobleem in kaart brengen en op zoek gaan naar oplossingen.
  - Tot slot hebben ze ook een belangrijke rol als het gaat om het voorkomen van pesten binnen onze school. Ze houden het team op de hoogte van actuele onderwerpen en dragen lessuggesties aan.
  - In beide gebouwen hangen brievenbussen. Hier kunnen kinderen en ouders (anoniem) brieven of vragen in stoppen. De antipest-coördinator gaat hier verder mee aan de slag.

### 3.2 Vijfsporen aanpak

Indien er toch sprake is van pesten gaan we daar als actief mee om: We hebben de uitgangspunten van de vijfsporenaanpak gebruikt voor ons pestprotocol. De vijfsporenaanpak is een manier om in scholen en andere instellingen waar kinderen samenkomen het pesten aan te pakken. Deze aanpak richt zich op alle betrokkenen: het gepeste kind, de pesters, de ouders, de klas- of groepsgenoten en de school of het kindercentrum. De vijfsporenaanpak is bedacht en uitgewerkt door Bob van der Meer.

#### De leraar (signaleren en aanpakken)

##### Groepsniveau

Leraren hebben een sleutelrol in de aanpak van het pesten. Zij zijn de eerst verantwoordelijken voor de aanpak van het pesten. Het is belangrijk dat zij pesten vroegtijdig signaleren en effectief bestrijden. De leraren worden ondersteund door de Intern Begeleider en de school maatschappelijk werker die, als het nodig is, ook buiten de klas met individuele kinderen of met groepjes kinderen aan de slag gaat. De gedragspecialist kan hier ook een rol in spelen.

### De ouders

In deze fase zal de leerkracht of de intern begeleider, afhankelijk van de ernst van de zorg, de ouders op de hoogte stellen. Desnoods zal er een door school georganiseerd gesprek plaatsvinden met alle ouders uit de groep om te praten over de oplossing. Leerkracht(en) en ouders proberen in goed overleg samen te werken aan een bevredigende oplossing. De leerkracht biedt altijd hulp aan het gepeste kind en begeleidt de pester, indien nodig in overleg met de ouders en/of externe deskundigen.

### Hulp aan de pester

#### Algemeen:

Er wordt uiteraard met de pester gesproken. Dit kan een probleemoplossend gesprek zijn (op zoek naar de oorzaak) om vervolgens de gevoeligheid voor wat hij met het slachtoffer uithaalt te vergroten, gekoppeld aan afspraken met evaluatiemomenten. Het advies is om de pester even de gelegenheid te bieden om zijn leven te beteren alvorens zijn ouders bij zijn wangedrag te betrekken. Natuurlijk is dit wel afhankelijk van de ernst van het pestgedrag.

#### Begeleiding van de pester

- Praten: zoeken naar de reden van het ruzie maken/pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling buitengesloten voelen).
- Laten zien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste.
- Excuses aan laten bieden.
- Pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel; straffen als het kind wel pest – belonen (schouderklopje) als kind zich aan de regels houdt.
- Kind leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de 'stop-eerst-nadenken-houding' of een andere manier van gedrag aanleren.
- Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van het pesten?
- Zoeken van een sport of club; waar het kind kan ervaren dat contact met andere kinderen wel leuk kan zijn.
- Inschakelen hulp: sociale vaardigheidstrainingen, Jeugdgezondheidszorg, Huisarts, GGD.

### Hulp aan het gepeste kind

Uiteraard moet ook hulp aan het slachtoffer worden geboden. Kinderen die voortdurend worden gepest, kunnen op verschillende manieren reageren. De meeste kinderen worden passief en zitten er duidelijk mee. Een enkel gepest kind gaat zelf uitdagen. Beide vormen van gedrag zijn 'aangeleerd', in de zin van 'reacties op uitstoting'. Dit gedrag kan ook weer afgeleerd worden. In dit geval zijn bijvoorbeeld sociale vaardigheidstraining, op zelfverdediging, goede interventies.

Alles gaat in overleg met de IB-er en de schoolmaatschappelijk werker.

#### Begeleiding van de gepeste leerling



- Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest? En hoe is dat voor jou, wat voel je /denk je dan?
- Nagaan hoe de leerling, reageert, wat doet hij/zij voor tijdens en na het pesten. Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken.
- De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren. Zoeken naar en oefenen van een andere reactie, bijvoorbeeld je niet afzonderen. Het kwartetspel *De Coole kikker* kan hierbij als hulpmiddel worden gebruikt.

- Nagaan welke oplossing het kind zelf wil
- Sterke kanten van de leerling benadrukken zodat de leerling meer zelfvertrouwen krijgt.
- Belonen (schouderklopje) als de leerling zich assertiever opstelt.
- Praten met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de pester(s)
- Het gepeste kind niet over beschermen bijvoorbeeld naar school brengen of 'ik zal het de pesters wel eens gaan vertellen'. Hiermee plaats je het gepeste kind in een uitzonderingspositie waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen.

Naast incidentele momenten kunnen ook vaste gesprekken worden gepland waarin het kind gevraagd wordt naar de vooruitgang. Het doel is zowel het signaleren van nieuwe problemen als het verwerken van de eerdere ervaringen

#### Hulp aan de zwijgende middengroep

Om de zwijgende middengroep tot bondgenoot in de strijd tegen het pesten te maken zijn de volgende acties mogelijk:

- Pesten aan de orde stellen in de klas bijvoorbeeld door aandacht voor dit pestprotocol en het onderwerp regelmatig terug te laten komen. Telkens in andere bewoordingen en ook gebruikmakend van verschillende werkvormen.
- Via rollenspel het buitengesloten zijn aan den lijve ondervinden.

#### Hulp aan de ouders

In de brochure "Pesten op school, hoe ga je er mee om?" staan de volgende adviezen:

Ouders van gepeste kinderen:

- a) Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- b) Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- c) Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken
- d) Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terug komen.
- e) Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- f) Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt

Ouders van pesters:

OBS Prins Willem Alexander  
Laakweg 199  
2521 SG Den Haag

telefoon: 070 – 399 1868  
fax: 070 – 395 0354

e-mail: [info@pwaschool.com](mailto:info@pwaschool.com)  
[www.obspwaschool.com](http://www.obspwaschool.com)

- a) Neem het probleem van uw kind serieus
- b) Raak niet in paniek: elk kind loopt kans een pester te worden
- c) Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen
- d) Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet
- e) Besteed extra aandacht aan uw kind
- f) Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport

- g) Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind
- h) Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat

Alle andere ouders:

- a) Neem de ouders van het gepeste kind serieus
- b) Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan
- c) Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag
- d) Geef zelf het goede voorbeeld
- e) Leer uw kind voor anderen op te komen
- f) Leer uw kind voor zichzelf op te komen

## **4. Het stappenplan na melding van pesten**

### 4.1 Het stappenplan



## 4.1 Stappenplan

*Vooraf: Iedere melding van pestgedrag dient serieus genomen te worden en te worden geverifieerd.*

Op het moment dat een leerling, een ouder of een collega melding maakt van pestgedrag worden de volgende stappen ondernomen. Deze stappen zijn erop gericht om het pestgedrag zo snel mogelijk te stoppen.

### Stap 1

De leerkracht heeft een afzonderlijk gesprek met de leerling die pest (de pester) en de leerling die gepest wordt (de gepeste). Aan de hand van zo concreet mogelijke voorvallen uit het recente verleden wordt een analyse gemaakt en de ernst van de situatie ingeschat. Indien wenselijk kan de leerkracht de ib-er op de hoogte stellen. Het team wordt op de hoogte gesteld van het pestgedrag i.v.m. toezicht op het plein e.d.

### Stap 2

De leerkracht heeft een gezamenlijk gesprek met de pester en de gepeste. Het probleem wordt duidelijk en helder geformuleerd. In overleg met beide partijen worden concrete afspraken gemaakt om pestgedrag tegen te gaan/ te stoppen. Als er meerdere kinderen uit de groep betrokken zijn bij het pestgedrag zal de leerkracht klassikaal aandacht schenken aan het probleem, waarbij gebruik gemaakt kan worden van beschikbare methoden. Er zal benadrukt worden dat alle kinderen zich veilig moeten voelen op school. Het melden van pesten is geen klikken. Angst om zaken te melden zal moeten worden weggenomen. Binnen één week vindt eerste evaluatie plaats. Leerkracht zal nauwkeurig observeren.

### Stap 3

In geval dat ouders melding hebben gemaakt van pestgedrag wordt er teruggekoppeld naar de ouders. Er worden mededelingen gedaan m.b.t. de afspraken. Met de ouders wordt afgesproken dat er na de eerste evaluatie weer contact opgenomen zal worden.

Deze stap zal ook worden genomen als de leerkracht de situatie als 'ernstig' inschat, zonder dat ouders melding hebben gemaakt.

### Stap 4

Gesprek met pester en gepeste ( leerkracht kan zelf inschatten wat het beste is: gezamenlijk of afzonderlijk). Is het gelukt om de afspraken na te komen?

Zo ja: dan de afspraken handhaven/bijstellen en een volgend gesprek over twee weken.

Zo nee: analyse opstellen, waardoor het mis is gegaan.

Leerkracht overlegt met ib-er. Er wordt een handelingsplan opgesteld voor de komende twee weken. Team wordt hiervan op de hoogte gebracht.

Dit wordt met de ouders gecommuniceerd.

### **Stap 5**

Na twee weken is er opnieuw een gesprek tussen leerkracht en leerlingen. Verslag wordt uitgebracht aan ib-er. Zijn de effecten positief: dan langzamerhand afbouwen. Zo niet: nieuw handelingsplan opstellen, waarbij eventueel ook externe deskundigheid ingeschakeld kan worden.

### **Opmerkingen:**

- 1 Alle concrete acties en afspraken worden door de leerkracht vastgelegd in de handelingsplanner.
- 2 Acties en afspraken dienen erop gericht te zijn het pesten onmiddellijk te stoppen en het gedrag te veranderen.
3. Bij aanhoudend pestgedrag kan de leerling besproken worden in de IZC. Eventueel kan er besloten worden om een stap 6 te ondernemen:

### **Stap 6**

Na overleg met de directie wordt er een gesprek gevoerd met alle ouders uit de groep over het pestprobleem in de groep. Dit met name als er sprake is van een grote zwijgende groep onder de klasgenoten die niet op het pestgedrag reageert of durft te reageren.

Dit gesprek wordt geleid door een directielid of intern begeleider. De leerkracht(en) van de groep zijn op deze avond aanwezig..

Doel: informatieverstrekking en wat kunnen ouders doen om het gedrag te beïnvloeden? Er zal ook gestimuleerd worden dat ouders onderling contact zoeken. In het uiterste geval kunnen in goed overleg met alle partijen (leerkracht, team, ouders, ib-er en directie) nog twee stappen gezet worden:

### **Stap 7**

Een leerling (pester of gepeste) wordt tijdelijk in een andere groep geplaatst.

### **Stap 8**

De pester wordt geschorst.

Mocht dit meerdere keren noodzakelijk zijn dan zal er met het Bevoegd Gezag worden overlegd of er een verwijderingprocedure voor de pester(s) in gang kan worden gezet.

**!!! In alle stappen kan de leerkracht er voor kiezen de pester een gele/ rode kaart te geven en hier een bijpassende straf bij te geven. Dit gebeurt naar eigen inzicht. Voor verdere informatie over gele –en rode kaarten verwijzen we naar de bijlage.**

**!!!**

**Incidenten, het geven van gele/ rode kaarten, gemaakte afspraken etc. moeten nauwkeurig bijgehouden worden in Esis.**

## **5. Ontwikkelingen**

5.1 Nieuwe methode/ werkwijze: Sociaal emotioneel

5.2 Zand erover!

### **5.1 Nieuwe methode/ werkwijze: Sociaal emotioneel**

De regering is bezig met een wetsvoorstel. In het wetsvoorstel wordt voorgesteld dat iedere school in het funderend onderwijs (a) een bewezen effectief anti-pestprogramma gebruikt, (b) de sociale veiligheid op de school monitort, (c) een vertrouwenspersoon annex pestcoördinator heeft, en (d) dat de inspectie hier op toeziet.

Scholen in het funderend onderwijs worden bij wet verplicht een structurele pestaanpak te hebben. Daarbij moeten zij een wetenschappelijk en empirisch bewezen effectieve methode hanteren. Op dit moment zijn deze methodes nog niet geïdentificeerd. Daarom pakken we het gefaseerd aan. In de eerste fase vragen we deskundigen (en vertegenwoordigers van de sector) om kenmerken van een theoretisch onderbouwde effectieve methode te inventariseren. Zij toetsen welke programma's theoretisch sterk zijn en aan deze kenmerken voldoen. Dit wordt vastgelegd in regelgeving, maar scholen kunnen hier ook – vooruitlopend op de inwerkingtreding van het wetsvoorstel - op korte termijn mee aan de slag. Intussen wordt onderzoeksgeld vrijgemaakt om in de tweede fase anti-pestprogramma's in de praktijk te toetsen en te valideren, zodat er een lijst komt van programma's die wetenschappelijk en ook empirisch bewezen effectief zijn. De regelgeving wordt dan op dit punt aangescherpt; het volstaat niet langer dat programma's theoretisch bewezen effectief zijn, ze moeten ook werken in de praktijk.

*Bron: 'Plan van aanpak tegen pesten'. Geschreven door de kinderrondvraagman en staatssecretaris Dekker.*

#### **Conclusie van de werkgroep SEO:**

**Zolang er nog geen wetenschappelijk en empirisch bewezen methodes geïdentificeerd zijn zullen we niet kiezen voor een methode op school.**

**Wij hebben er in 2016-2017 voor gekozen om zelf een lessenpakket samen te stellen.**

**Vanaf 2017-2018 werken wij op de PWA school met ons eigen lessenpakket.**

**Gedurende 4 weken staat er in de hele school een schoolregel centraal. Bij elke schoolregel horen bij passendelessen, deze staan op onze server. Ook de schoolregel: Pesten is nooit goed, zorg dus dat je aardig doet, staat 4 weken centraal. Hiernaast doen wij mee aan de week tegen pesten. Onze anti-pest coördinatoren informeren en begeleiden de rest van het team over en bij actuele zaken die betrekking hebben op dit onderwerp.**

## 5.2 Zand erover!

Zand erover! gaat ervan uit dat de klas het probleem zelf heeft gecreëerd en daarom ook verantwoordelijk gemaakt kan worden voor de oplossing. Bij het zoeken naar die oplossing worden niet alleen de gepeste leerling en de pester betrokken, maar ook de toeschouwers en de meelopers. Het pestgedrag wordt uit het verborgene gehaald en bespreekbaar gemaakt. Zo stelt de gepeste leerling samen met een coach een groepje samen waarin de pester, meelopers en steungevers zitten. Deze groep krijgt de verantwoordelijkheid om het kind dat is gepest weer veilig te laten voelen. Er wordt niet gesproken over de schuldvraag, maar er wordt vooral samen gekeken naar wat er moet veranderen. De nadruk ligt op het vergroten van het invoelend vermogen van de groep en het samen verantwoordelijk maken voor de oplossing. HCO-onderwijsadviseur Loes Dreissen: 'Uit onze ervaring blijkt dat deze aanpak goed werkt. Het pesten stopt zonder dat de pester in de rol van slachtoffer wordt gezet. En de pester krijgt de kans zich verantwoordelijk te gedragen. Je merkt dat zij dat ook graag willen. Veel kinderen zijn zich niet echt bewust van het effect van hun pestgedrag.'

Enkele collega's, waaronder de ib-ers hebben de cursus 'Zand erover!' gevolgd. De cursus bestaat uit drie bijeenkomsten en een intervisie bijeenkomst. De cursus wordt gegeven door het HCO.

Zand erover kan, na overleg met intern begeleider in een groep ingezet worden.

## 6. Bijlagen

- 1 Te verwachten problemen bij de aanpak van pesten in onze school.
- 2 Wat als de school er niet uit komt?
- 3 Protocol cyberpesten
- 4 Protocol rode –en gele kaarten

## **1 Te verwachten problemen bij de aanpak van pesten in onze school.**

- Bij het gepeste kind:  
Een gepest kind schaamt zich vaak, het voldoet niet aan normen die de ouders graag in hun kinderen terugzien: een vrolijk en vooral onbezorgd kind dat in staat is zijn eigen boontjes te doppen. Pesten is een groot probleem voor kinderen. Veel gepeste kinderen doen er dan uiteindelijk ook maar het zwijgen toe en vereenzamen. De angst wordt aanvankelijk nog groter als het pesten bespreekbaar gemaakt wordt door de ouders, waardoor het gepeste kind nog meer met de gevolgen van het pesten kan worden geconfronteerd. Als vergelding kan er namelijk in nog heviger mate gepest worden dan daarvoor al het geval was.
- Bij de pester:  
De pester zelf ziet zijn machtsspel bedreigd, en dat moet ten koste van alles voorkomen worden.  
Bij een duidelijke aanpak blijken de pesters soms echter net zo opgelucht als de slachtoffers. Er wordt namelijk ook aandacht besteed aan hun onmacht om normaal met andere kinderen een relatie op te bouwen. Bij een aantal pesters is dat hun liefste wens waartoe ze helaas zelf niet in staat zijn door het ontbreken van de juiste vaardigheden.
- De directe omgeving:  
Daarnaast is het goed te weten dat er altijd kinderen zijn die zich schuldig voelen omdat ze niet op kunnen komen voor het slachtoffer door actief te helpen of een volwassene te hulp te roepen. Dit is vergelijkbaar met het niet te hulp schieten bij het verdrinken van mensen, waarbij een menigte aanwezig is. Ook zijn er altijd kinderen die helemaal niet in de gaten hebben dat er in hun omgeving gepest wordt. Ze zien wel het een en ander gebeuren, maar hebben het niet gezien als pestgedrag.
- Bij de ouders:  
Ouders van kinderen hebben vaak moeite om hun kind terug te zien in de rol van meeloper of pester. Ouders hebben niet altijd de juiste informatie. Een pester op school hoeft in de thuissituatie geen pester te zijn. Sommige ouders zien ook de ernst van de situatie onvoldoende in. Zij zien het pestgedrag van hun kind als weerbaar gedrag. Andere ouders zien er niets meer in dan wat onschuldige kwajongensstreken. Behalve de pester moeten dus ook vaak de ouders doordrongen worden van het ongewenste karakter voor alle betrokkenen van het vertoonde pestgedrag.

## **2 Wat als de school er niet uit komt?**

De meeste ruzies en pesterijen worden in school snel opgelost. Dat doen de leerlingen zelf. Soms duurt het langer en moet de leraar, een begeleider of de directeur helpen. Een enkele keer is het nodig de contactpersoon of de vertrouwenspersoon in te schakelen. Soms is het pesten of het geweld zo erg of duurt het zo lang dat er nog meer nodig is.

- Wat kan de klachtencommissie voor mij betekenen?  
Volgens de voorgestelde wetgeving kunnen ouders en leerlingen klachten indienen over gedragingen en beslissingen of het nalaten daarvan van het bevoegd gezag en het personeel. Het klachtrecht heeft een belangrijke signaalfunctie met betrekking tot de kwaliteit van het onderwijs. Door de klachtenregeling ontvangen het bevoegd gezag en de school op eenvoudige wijze signalen die hen kunnen Met de regeling wordt beoogd een zorgvuldige behandeling van klachten, waarmee het ondersteunen bij het verbeteren van het onderwijs en de goede gang van zaken op school. belang van de betrokkenen wordt gediend, maar ook het belang van de school (een veilig schoolklimaat). Op school is de klachtenregeling aanwezig. Wij stellen het erg op prijs als u een eventuele klacht over de school direct met de betrokkene(n) bespreekt. Het beste kunt u daarvoor een afspraak maken, (afhankelijk van de aard van de klacht) met de groepsleerkracht, de directeur of de contactpersoon. Wij van onze kant zullen onze uiterste best doen om eventuele klachten zo snel mogelijk en naar zo groot mogelijke tevredenheid af te handelen.

Als uw klacht naar uw mening niet afdoende op schoolniveau afgehandeld is of kan worden, dan kunt u de klacht voorleggen aan een van de vertrouwenspersonen van het bestuur of aan de landelijke klachtencommissie. Ook klachten op het gebied van ongewenste intimiteiten vallen onder deze regeling. Op schoolniveau zijn de Intern Begeleiders de contactpersonen voor ouders en kinderen. Zij kan helpen de klacht door te spelen naar de vertrouwenspersonen van het bestuur.

Het bestuur van het openbaar onderwijs De Haagse Scholen is aangesloten bij de Stichting Onderwijsgeschillen. Postbus 85191, 3508 AD Utrecht. Tel: 030 – 2809590. Op de internet site van De Haagse Scholen zijn deze gegevens ook te vinden alsmede de in februari 2008 vastgestelde Klachtenregeling.



- **Wat kan de vertrouwensinspecteur doen?**  
De vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap kan ook een rol spelen als het gaat om pesten. Hij is een klankbord voor leerlingen, ouders en personeelsleden die slachtoffer zijn van bijvoorbeeld geweld, pesten of intimidatie. De vertrouwensinspecteur adviseert over de te nemen stappen. Ook verleent hij bijstand bij het zoeken naar oplossingen. Bij een klacht of aangifte kan de inspecteur begeleiding bieden. De vertrouwensinspecteurs zijn tijdens kantooruren bereikbaar op het Centrale Meldpunt vertrouwensinspectie. Telefoonnummer: 0900 - 111 3 111
- **De rol van de leerplichtambtenaar**  
Als je kind vanwege pesten niet meer naar school gaat, kom je in aanraking met de leerplichtambtenaar. Bovendien bemiddelt en adviseert deze bij conflicten tussen jongeren, hun ouders en/of scholen bij dreigend verzuim en voortijdig schoolverlaten. De leerplichtambtenaar zit in het zorgadviesteam van de school. Het initiatief om de leerplichtambtenaar erbij te betrekken moet komen van de ouders of de school. Je kunt het telefoonnummer vinden in de gemeentegids of op de website van de gemeente.

### 3 Protocol cyberpesten

*Cyberpesten is een onderdeel van traditioneel pesten. De school kan het pestprotocol eenvoudig aanpassen door elementen van de aanpak van cyberpesten op te nemen.*

Dit is een onderdeel van het pestprotocol.

#### Vormen van cyberpesten

Anonieme berichten versturen via MSN en SMS, schelden, roddelen, bedreigen, foto's van mobieltjes en webcam op internet plaatsen, privégegevens op een site plaatsen, wachtwoorden en credits stelen en misbruiken, haatprofielen aanmaken, virussen sturen, happy slapping, en het versturen van een e-mail bom. 20% van de leerlingen heeft te maken met cyberpesten.

#### Effecten

De effecten van cyberpesten kunnen erger zijn dan bij traditioneel pesten. Opnames die via de webcam worden gemaakt, worden vastgelegd door een ander. Deze opnames verdwijnen nooit meer. Over de hele wereld kan een foto op een site staan. Foto's die eenmaal op internet staan zijn soms niet meer te verwijderen.

#### Verantwoordelijkheid van de school

Soms gebeurt pesten buiten de school. Toch heeft de school er veel last van. Het ruziën en pesten gaat op school door. Schoolresultaten lijden eronder. Er ontstaat een onveilig klimaat. Kinderen kunnen minder goed leren. Pesten heeft effect op het schoolklimaat.

Hoe kun je cyberpesten voorkomen? Een aantal tips.

1. Leerlingen bewust maken van de gevaren op internet, de effecten van cyberpesten en de strafbare feiten.
2. Afspreken van internetgedrag en samen met de leerlingen regels maken.
3. Pesten bespreekbaar maken in de klas en leerlingen elkaar daarop laten aanspreken. Voor leerlingen: Tips tegen digitaal pesten.
4. Sancties van het pestprotocol consequent toepassen.
5. Schoolreglement aanpassen. Bijvoorbeeld: "het maken van opnames van medeleerlingen en leerkrachten zonder toestemming kan leiden tot schorsing/verwijdering/disciplinaire maatregelen"
6. Opleiden van medewerkers in de school (ook onderwijsondersteunend personeel) is noodzakelijk. Een studiemiddag zorgt dat medewerkers up to date met hun kennis zijn.
7. Ouders informeren door een ouderavond. Ouders zijn in het algemeen niet goed op de hoogte van wat hun kind op internet doet. Alleen door met de ouders samen te werken is cyberpesten aan te pakken.
8. Laat leerlingen het Diploma Veilig Internet behalen, zie de website Ik Surf Veilig.

Hoe kun je cyberpesten aanpakken? Een aantal voorbeelden.

Voorbeeld 1 Een blootfoto van een leerling is op het internet geplaatst:

- Luister naar de leerling.
- Toon begrip en veroordeel niet.
- Neem contact met de ouders op.
- Meld dit bij de contactpersoon of vertrouwenspersoon.
- Meld dit bij de provider met verzoek tot verwijdering van de foto. Zet jouw provider in dit emailadres: [abuse@provider.nl](mailto:abuse@provider.nl)
- Adviseer de ouders aangifte bij de politie te doen.
- Probeer de dader te achterhalen.
- Voer maatregelen richting dader uit.

Voorbeeld 2 Een leerling wordt steeds lastig gevallen (stalking):

- Leer de leerling assertief te zijn: nee zeggen, contact afsluiten.
- De leerling niet laten ingaan op de stalker.
- Breng de ouders op de hoogte.
- Adviseer de ouders en de leerling om bewijslast te verzamelen.
- Adviseer de ouders aangifte bij de politie te doen.

Voorbeeld 3 Over een leerling wordt geroddeld via MSN:

- Geef steun en luister naar de leerling.
- Adviseer de leerling berichten te bewaren en op te slaan.
- Probeer de dader te achterhalen via systeembeheerder en slachtoffer.
- Bespreek het met de mentor/trouwenspersoon.
- Spreek de pesters aan.
- Voer eventueel een klassengesprek.
- Neem contact met de ouders op.
- Probeer de dader op te sporen Soms is de identiteit van de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Je gebruikt daarvoor de zogenaamde logfiles van de school-server (centrale computer). Vanzelfsprekend heb je daar wel (technische) ondersteuning van een ICT-coördinator, systeembeheerder, en/of externe beheerder voor nodig.
- Ga na wanneer het bericht verstuurd is en welke klas op dat moment gebruik maakte van de computers. De stijl van het bericht en eventuele taalfouten kunnen de dader verraden. De dader kan wellicht ook worden gevonden door in de klas te praten over wat er is gebeurd. Soms is het niet mogelijk een dader te achterhalen en zit er niets anders op dan het effect te minimaliseren. Dat kan het beste door het slachtoffer op het hart te drukken niet te reageren op haatmail of andere ongewenste berichten.

- Blokkeren van afzenders  
Sommige programma's hebben de mogelijkheid om specifieke afzenders te blokkeren. Verwijs ouders naar onderstaande websites voor meer informatie. Op den duur loont het wellicht de moeite de leerling een nieuw mailadres te geven. Vertel je leerlingen dat ze altijd heel voorzichtig moeten zijn met het doorgeven van hun mailadres aan anderen.

#### Cyberpesten is strafbaar

Er zijn verschillende vormen van cyberpesten die strafbaar zijn. Daar kun je hier meer over lezen: [Cyberpesten wat is strafbaar?](#) Leerlingen realiseren zich dat vaak niet.

Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld.

Informatieve websites over digitaal pesten

[www.digitaalpesten.nl](http://www.digitaalpesten.nl)

[www.dekinderconsument.nl](http://www.dekinderconsument.nl)

[www.iksurfveilig.nl](http://www.iksurfveilig.nl)

[www.internetsoa.nl](http://www.internetsoa.nl)

[www.i-respect.nl](http://www.i-respect.nl)

#### **4 Protocol gele en rode kaarten**

Ieder kind moet zich veilig voelen op school. Wij gaan uit van positief gedrag bij elk kind en benoemen wat wij willen zien bij de kinderen (bijv. hang je jas op i.p.v. gooi die jas niet op de grond). Positief gedrag wordt beloond door bijv. een compliment te geven.

Op onze school hebben wij 8 schoolregels die bijdragen aan een prettig leefklimaat voor ons allemaal. Verder heeft iedere groep zijn eigen klassenregels.

Toch kan het voorkomen dat er kinderen zijn die moeite hebben om zich aan de regels te houden. Door het hanteren van de gele en rode kaart, willen wij proberen het kind bewust te maken van zijn negatieve gedrag. Het is de bedoeling dat het kind zijn/ haar gedrag hierdoor gaat verbeteren.

In het principe geldt het hanteren van een gele en rode kaart voor de groepen 4 t/m 8. Ter uitzondering kan het ook gebruikt worden in lagere groepen.

##### Aandachtspunten bij het gebruik van de gele en de rode kaart

- Een gele kaart is meer bedoeld als waarschuwing: Als een kind in jouw ogen te ver gegaan is in het overtreden van de school- of klassenregels. Dit kan voor iedere leerkracht weer anders zijn. Bijv. geen respect tonen, vernieling van spullen, grof taalgebruik.
- Na 2 gele kaarten krijgt het kind bij de derde overtreding een rode kaart.
- Het kan ook voorkomen dat een kind gelijk rood krijgt. Gelijk een rode kaart geef je bij een dusdanig ernstige overtreding dat geel te weinig is (fysiek geweld, leerkracht uitschelden).
- Leg het kind op het moment van de overtreding kort uit waarom hij een gele/rode kaart krijgt en geef aan wanneer je met het kind hierover in gesprek gaat.
- Niet alleen afgaan op wat je gezien/gehoord hebt, maar probeer door echt te luisteren erachter te komen waarom een kind dat doet of zegt. (Wie, wat, waarom en waar.)

- Als een kind een gele/rode kaart heeft gekregen, maakt de leerkracht hiervan een kort verslagje, zet het in Esis.
- Bij een gele kaart volstaat een mailtje naar de IB'er. Bij het geven van een rode kaart ga je eerst kort in overleg met de IB'er en stel je de directie ervan op de hoogte.
- Op de gele kaart zetten de leerkracht en de leerling een handtekening; vervolgens gaat de kaart mee naar huis en komt de volgende dag terug met een handtekening van ouder/verzorger erop. Het is ook de bedoeling dat je als leerkracht nog even contact opneemt met de ouders.
- Op de rode kaart komen eveneens de handtekeningen van leerkracht en leerling; vervolgens gaat de kaart mee naar huis en belt de leerkracht naar de ouders. De leerkracht nodigt de ouders uit voor een gesprek op school. De kaart met handtekening van ouder/verzorger neemt het kind terug naar school.
- Mocht het kind zich blijven misdragen, ook na een gesprek met de ouders, dan kunnen er verdere stappen worden ondernomen zoals de directie erbij betrekken.
- Een periode van vakantie tot vakantie aanhouden, daarna begint iedereen weer met een schone lei. Eventueel met een registratieformulier bijhouden hoeveel kaarten een kind al heeft gehad.
- Naast de klassenleerkracht mogen ook andere leerkrachten een kind een gele of rode kaart geven; wel belangrijk dat je dit dan terugkoppelt aan de eigen leerkracht, dit geldt ook voor de gymleerkracht, deze doorloopt de zelfde stappen als de groepsleerkracht.

**!!!! Bij alles geldt: Altijd in gesprek gaan met het kind en een verslag in Esis!**